

Çalışma Alanları 2004

Yıllık Rapor

TÜRKİYE EKONOMİK VE SOSYAL ETÜDLER VAKFI
Şubat 2005

İçerik– 2004 Yıllık Rapor

Giriş	3
Programlar	
Demokratikleşme	5
Dış Politika ve Uluslararası İlişkileri	15
İyi Yönetişim	21
Ekler	
I. 2004 Yılında Gerçekleştirilen Faaliyetler	25

Giriş

TESEV, 2004 yılına yeni bir araştırma programı ve yönetim yapısı tasarlama ve uygulama hedefiyle birlikte girdi. Elinizde olan ilerleme raporu söz konusu hedeflerin ne ölçüde gerçekleştirildiğini değerlendirmek üzere hazırlanmıştır.

Raporun ilerleyen kısımlarında da ayrıntılandırılacağı üzere, TESEV 2004 yılının başında faaliyet alanlarını üç başlık altında belirleme kararı aldı: (i) Demokratikleşme, (ii) İyi Yönetişim ve Saydamlık ile (iii) Dış Politika. TESEV, 2004 yılında çalışmalarını, daha önce yürütülen ekonomi, yoksulluğun azaltılması ve sektör politikaları konulu çalışmalardan ziyade yukarıda bahsedilen üç alanda yoğunlaştırdı.

TESEV yukarıda bahsedilen üç başlık altında oldukça iddialı bir araştırma programı oluşturdu. Ayrıca her program altında çalışmaları yürütmek üzere altı ila sekiz kişiden oluşan bir danışma kurulu (kanaat önderleri ve akademisyenlerden oluşan) ve programdan sorumlu bir kadro oluşturuldu. Yıl boyunca her programın direktörü ve program çalışanları projelerin ayrıntılı tasarımı, araştırmacıların seçimi, izleme faaliyetleri ve araştırmanın tanıtımı konusunda o program için oluşturulmuş olan danışma kurulu ile birlikte çalıştı.

TESEV yıl içinde aşamalı olarak öncelik verdiği alanlar dahilinde ağlar kurmuş ve söz konusu alanlara düzenlediği faaliyetler aracılığıyla etki etmeyi başarmıştır. TESEV sadece ilk yedi ay içinde ortaya koyduğu ürünlerle, geride bıraktığı üç yıl içinde ortaya konulan ürünleri katlamış durumdadır. 2004 yılı için belirlenen öncelikler 2005 yılı için de korunacaktır.

Demokratikleşme Programı, yoğun araştırma ve tanıtım çabaları aracılığıyla kamu politikasının oluşturulmasına etki eden odaklara siyasa öneri sunmanın yanında Türkiye’de gerilim odağı olabilen meselelere dair tartışmaların kolaylaştırılmasını da sağlamıştır. Söz konusu çabalar içinde en fazla yankı uyandırandan biri TESEV’in “İmam Hatip Liseleri” üzerine hazırlanmış olduğu rapor ve raporun hazırlanmasını takiben gerçekleştirilen atölye ve panellerdir. TESEV’in ülke gündemine oturan bir diğer çalışması da silahlı kuvvetlerin demokratik denetimi üzerine yürütülmüş ve yine TESEV tarafından bu konuyla ilgili olarak düzenlenen konferanslar ve yayımlanan raporlar kamuoyunda yankı bulmuştur. Ayrıca TESEV tarafından basılan “Türkiye’de Azınlıklar: Kavramlar, Lozan, İç Mevzuat, İçtihat, Uygulama” başlıklı çalışma kamuoyunda konuyla ilgili tartışmaları hararetlendirmiş ve Başbakanlık İnsan Hakları Danışma Kurulu tarafından yine azınlık hakları konulu raporda TESEV tarafından yayımlanan çalışmadan faydalanılmıştır. Aşağıda ayrıntılarını bulacağımız üzere, TESEV terörizm, zorunlu göç, İslam ve Demokrasi gibi çeşitli meseleler üzerine çalışmalar yürütmüştür, hali hazırda yürütülmekte olan diğer çalışmalar ise tamamlanmak üzeredir.

İyi Yönetişim Programı, yürütmüş olduğu araştırmaların bulgularını kamu politikasının oluşturulmasına etki eden kişiler, siyasetçiler, akademisyenler ve gazetecilerle paylaşmak ve tartışmak üzere çok sayıda rapor ve görüş yazısı yayınlamış, konferans ve seminerler düzenlemiştir. “Mali Saydamlık İzleme Raporları” ve “Kamu Sektörü Reformu Kanunu” üzerine hazırlanan görüş yazıları ile, vergiler ve kamu borcu üzerine hazırlanan raporların ilgili çevrelerde bulmuş olduğu yankı tekerrür etmiştir. Halen yürütülmekte olan “Bilgi Edinme Hakkı” ve “Devlet Sırları” projeleri de yoğun ilgi toplayan projelerdir.

Dış Politika Programı esas olarak Kıbrıs, Büyük Ortadoğu ve Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne katılımı konuları üzerinde çalışmalarını yoğunlaştırmıştır. En fazla ilgi uyandıran faaliyetlerin

başında İstanbul'da düzenlenen NATO Zirvesi sırasında German Marshall Fund'ın paydaşlığında gerçekleştirilen "Sivil Toplum Zirvesi" gelmektedir. TESEV tarafından 2004 yılında gerçekleştirilen bir diğer faaliyet ise Annan Planını tartışmak üzere Kıbrıs konusunda iki tarafın da temsilcilerini biraraya getiren sivil toplum buluşması olmuştur. Tüm bunların yanı sıra TESEV tarafından hazırlanan "Büyük Ortadoğu ve Kuzey Afrika'nın Demokratikleşmesi: Türkiye'den Sivil bir Değerlendirme" başlıklı rapor hem Türkiye'de hem de uluslararası çevrelerde olumlu tepkiler almıştır.

Demokratikleşme Programı

1. ALGILAR, ZİHNİYETLER VE KURUMLAR

Türkiye’de Anayasal-Demokratik Bir Düzen İçin Gerekli Kurumsal ve Toplumsal Koşullar

2004-2005’i içeren dönemde TESEV ideoloji temelli sorunları ve kurumsal yapıları derinlemesine araştırmak üzere kapsamlı bir çalışma paketi hazırladı. Her çalışma belirli bir ideolojik duruşun savunucusu olan veya bir kuruma mensubiyeti olan vatandaşların zihniyet yapısını açığa çıkarmayı hedeflerken bir yandan da söz konusu aktörlerin söz konusu zihniyetle yüzleşmelerini sağlamayı amaçlıyordu. Dahası bu çalışmalar hangi kurumlar ve ideolojik duruşların ekonomik hayatla ilişkilendiğini ve mali faydalar yaratma imkanına sahip olduğunu ve siyasi tercih ve davranışları nasıl etkilediğini de ortaya koyma girişiminde bulundu. Asıl hedeflenen ise bu birbirinden ayrı çalışmalarını biraraya getirerek genel bir fotoğraf oluşturmak; bu çabamızda bize rehberlik edebilecek bilimsel altyapıyı sağlamak ve Türkiye toplumunda “değişimi ararken farkındalığı arttırmak” idi.

TESEV yukarıda bahsedilen hedefleri gerçekleştirmek ve vatandaşlarla temsili düzeyde derinlemesine mülakatlara dayanan uygun bir araştırma metodolojisi geliştirmek üzere uzmanları biraraya getirerek bir danışma kurulu oluşturdu.

1.1. ALGILAR VE ZİHNİYETLER:

Türkiye’de Demokratikleşmenin Güçlendirilmesinin Önündeki Engeller: Algılar, Zihniyetler ve Kurumlar

Dindarlık/Laiklik:

Algılar, Zihniyetler ve Kurumlar başlıklı projenin Dindarlık/Laiklik konulu araştırması projenin ilk eksenidir. Proje ekibi (Proje Koordinatörü Ali Bayramoğlu, Assistanlar Ferda Balancar ve Murat Aksoy) 2004 Mart’ında çalışmalarına başlamışlar ve Haziran 2004’te çalışmanın ara sunumunu yapmışlardır.

Araştırma ekibi derinlemesine mülakatları Aralık 2004’te tamamlamıştır, proje şu anda analiz ve metnin oluşturulması aşamasındadır. **Algılar Zihniyetler Projesinin Dindarlık Laiklik ekseninin araştırma raporu 31 Ocak 2005’te teslim edilecektir.**

Toplumsal Cinsiyet / Gençlik / Aile:

Mayıs 2004’te, İlknur Üstün (KA-DER Direktörü, Kadın Adayları Destekleme Derneği) ve Dr. Aksu Bora (Ankara Üniversitesi, Kadın Araştırmaları Merkezi) ile Toplumsal Cinsiyet / Gençlik / Aile eksenini araştırmacıları olarak çalışmaya başlamışlardır.

2004 yılının Aralık ayı sonunda araştırmacılar planlamış oldukları derinlemesine mülakatların yarısından fazlasını başta Anakara olmak üzere çeşitli Anadolu illerinde tamamlamışlardır. Araştırmacılar derinlemesine mülakatlara dair ön değerlendirmeyi içeren ilk ara ilerleme raporunu 1 Kasım 2004’te sunmuşlardır. Projenin Mart 2005’te tamamlanması beklenmektedir. **Nihai Rapor 1 Mart 2005’te teslim edilecektir.**

Devletçilik / İnsan Hakları:

Mayıs 2004'te Doç. Dr. Suavi Aydın ile (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi) Devletçilik / İnsan Hakları eksenini yürütmek üzere çalışmaya başlamıştır.

2004 yılının Aralık ayı sonunda araştırmacı planlamış olduğu derinlemesine mülakatların üçte birini Ankara ve çeşitli Anadolu illerinde gerçekleştirmiştir. Aydın derinlemesine mülakatlara dair ön değerlendirmeyi de içeren ilk ara ilerleme raporunu 1 Kasım 2004'te sunmuştur. Projenin Mart 2005'te tamamlanması beklenmektedir. **Nihai Rapor 1 Mart 2005'te teslim edilecektir.**

Ön Bulgular:

Algılar/zihniyetler çalışmasının üreteceği temel bilgi, hızlı bir değişim ve demokratikleşme süreci içinde bulunan Türkiye toplumunun; söz konusu değişimi nasıl anladığı ve nasıl işlevselleştirdiği olacaktır. Böylece görünürde yaşanan demokratikleşmenin ne denli benimseneceği ve ilerde ne tür yeni sorunlara temel oluşturacağı da anlaşılacak, gelecekteki toplumsal meselelerin öngörülmesi olanaklı hale gelecektir.

Laiklik/dindarlık ekseninde yürütülmekte olan çalışma, laik ve dindar kimliklerin demokratikleşmeyi farklı alanlarda benimsediklerini; özel/kamusal hayat farklılığının kimlikleri demokratik değişimlere bağlama açısından belirleyici nitelikte olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca her kimlik kendi içinde çeşitlenmekte ve bu durum sadece dindarların veya laiklerin değil; dinin ve laikliğin de çeşitlenmesiyle birlikte olmaktadır. Diğer taraftan demokratik eğilimleri besler gözükken bu açılımların özellikle 'ortak ötekiler' karşısında etkisizleştiği ve yeni/yeniden bir homojenleşmeyi de ima ettiği izlenmektedir.

Otoriterlik eksenine ilişkin araştırmamız, güvenlik kaygusunun klientalizm ile bütünleşerek devlet, iktidar ve güç anlayışına egemen olduğunu bir kez daha ortaya koymaktadır. Görünen, yaşananmakta olan demokratikleşmenin bu kabuğu henüz kıramamış olduğu; soyut demokratik gelişmelerin somut ilişki ağı üzerindeki etkisinin sınırlı kaldığıdır. Bu durum ideolojinin daha da araçsallaştığı ve yıprandığı bir ortamı ifade ettiği ölçüde; demokratikleşmenin doğrudan 'maddileşme' olarak algılandığı epeyce oportünist bir kültürün meşruiyet kazanmakta olduğunun da göstergesidir.

Ataerkillik ekseninde yapılmakta olan cinsiyet çalışması ise, yaşanmakta olan değişim ve demokratikleşmenin aile içi şiddet, engelleme ve denetim baskısını kırmakta yetersiz kaldığını; buna karşılık aile içi etik bir kod olan namusun yerini 'yaşam biçimi' tercihlerine bıraktığını ortaya koymaktadır. Bu durum felsefi ve sosyolojik temeli olmayan yeni ve hızlı bir bireyselleşmeye tekabül etmektedir. Ne var ki tam da bu nedenle, yaşanan bireyselleşme bireyi daha da güçsüz kılmakta ve karamsarlık ima eden bir yeni dünyanın habercisi olmaktadır.

1.2. KURUMLAR:

TESEV 2004-2005'te demokratik bir devlet ve toplumun geliştirilmesinin önündeki kurumsal engelleri ele alma hedefiyle kapsamlı bir araştırma programı başlatmıştır. "Kurumsal"

analizin yapılacağı araştırmada devlet politikalarının uygulanmasında ve şekillendirilmesinde merkezi bir role sahip olan beş kurumun; silahlı kuvvetler, polis, diyanet işleri, yargı ve dış ilişkiler bakanlığı, incelenmesi tasarlanmaktadır. Bu kilit kurumlar Türkiye devleti ve toplumu üzerindeki doğrudan etkisi sebebiyle seçilmiştir. Söz konusu kurumlar aynı zamanda Türkiye'nin siyasi, toplumsal ve kültürel tarihi açısından sürekliliği ve tutarlılığı temsil etmektedir.

2004 yılında sadece **Diyanet İşleri Başkanlığı** konulu araştırma başlatılmıştır. Türkiye'nin önündeki en önemli meselelerden birisi ülkede laiklik politikalarının nasıl yorumlandığı ve uygulandığına ilişkindir. Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundan bu yana din-devlet-toplum ilişkilerinin nasıl düzenlendiği Türkiye'nin modernleşme ve Batılılaşma sürecinde kilit rol oynamıştır. Cumhuriyetin kurucu kadroları laikliği anayasal bir ilke olarak kabul etmiş ve halifeliğe son vermiştir. Türkiye bağlamında din işlerinin devlet tarafından denetimi, laiklik ilkesinin uygulanmada din işlerini düzenleyen merkezi ve hükümetlere bağlı bir kurum olan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kurulmasıyla sonuçlanmıştır. Bu çalışmanın hedefi din özgürlüğünün desteklenmesi, çeşitliliğin korunması ve vatandaşlar arasında eşitlik yararması din-devlet-toplum ilişkilerinin daha sağlıklı bir zemine kavuşmasına katkıda bulunmaktır. Ayrıca bu bağlamda Diyanet İşleri Başkanlığı'nın reformunu teşvik etme de hedeflenmiştir.

Ruşen Çakır (Gazeteci, yazar ve Türkiye'de Din-devlet-toplum ilişkileri uzmanı) Haziran 2004'te projeyi yürütmek üzere çalışmaya başlamış, Kasım 2004'te kaynak taramasını ve saha çalışmasını tamamlamış, Aralık 2004'te projenin kapsamlı bir sunuşunu yapmıştır.

TESEV'in 2004 yılı içinde yürüttüğü "Sivil, Demokratik ve Şeffaf bir Diyanet İşleri Başkanlığı Mümkün mü?" başlıklı çalışmanın bulguları 2005 yılı Şubat ayında rapor halinde yayınlanacak ve bir basın toplantısıyla kamuoyuna sunulacaktır. Söz konusu çalışmanın tanıtılmasının ardından Türkiye ve yurtdışından bürokrat, siyasi, akademisyen ve gazetecileri biraraya getiren ve Türkiye ve dünyadan örneklerle din-devlet ilişkilerini, din eğitimi ve "din hizmeti nasıl veriliyor"u irdeleyen iki panel düzenleyecektir. **Rapor 2005 Şubat ayında sunulduğunda Türkiye'de din-devlet ilişkilerine dair kamuoyunda Diyanet İşleri Başkanlığı reformunu tetikleyecek bir diyalog zemini oluşturması beklenmektedir.**

2. TESEV GÖRÜŞLERİ, SİYASA ÖNERİLERİ VE KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMALAR

2.1.Zorunlu Göç ve Sonrası:

Zorunlu Göç, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne taşınan davalarla "karşı karşıya kalmamak" ve daha da önemlisi toplumsal barışı inşa etmek için anlamlı yöntemlerin uygulamaya başlanması gereksinimi nedeniyle Türkiye'nin çözüm bekleyen kilit meselelerinden biri olarak durmaktadır.

TESEV, sorunları analiz etmek ve alternatifler geliştirmek üzere soruna toplumsal-kuramsal bir yaklaşım getirmenin yanı sıra daha geniş bir bakış açısıyla, uzun vadeli ve kalıcı bir çözüm üretmek amacıyla diğer sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak üzere yola koyuldu.

Öte yandan birlikte çalışılan STÖ'ler soruna "ilk elden" getirilebilecek, daha "mikro" ya da "pratik" olabilecek çözümler önerdiler. Bu konuda beraber çalıştığımız UYD (Ulaşılabilir Yaşam Derneği) bu tip bir çalışmanın en başarılı örneğini verdi. TESEV ve UYD vatandaşlık

ve insan haklarını savunmak, zorunlu göç sebebiyle yerlerinden edilmiş kişilerin (Tunceli'nin Ovacık ve Hozat ilçeleri) toplumsal ve ekonomik anlamda güçlendirilmelerini sağlamak üzere ayrımcılıkla savaşmanın yollarını arayacak bir projenin tasarımı üzerinde birlikte çalıştı.

Çalışma Grubu

Aynı zamanda Kasım 2004'te TESEV sosyoloji, hukuk ve demografi gibi çeşitli alanlardan uzmanların biraraya geldiği bir çalışma grubu oluşturdu. Söz konusu çalışma grubu Türkiye'de zorunlu göç ile ilgili gelişmeleri izleyecek, zorunlu göçten etkilenmiş bölgelerde yerel vatandaşlarla görüşmeler yapacaktır. Bu analiz temelinde çalışma grubu konunun tüm yönlerine temas eden kapsamlı bir proje geliştirecektir. TESEV bu projenin gerçekleştirilmesinde UYD gibi Türkiye STÖ'leriyle birlikte çalışacak ve bu projeyi Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ve AB gibi uluslararası kurumlarla koordineli bir biçimde yürütecektir.

2.2. “İmam Hatip Liseleri: Efsaneler ve Gerçekler” Raporu

Mayıs 2004'te hükümetin Yüksek Öğrenim Kurumu Kanununda bir dizi değişiklik yapılmasına dair meclise önerge götürmesi ile birlikte İmam Hatip Liseleri ve katsayı sorunu bir kez daha Türkiye kamuoyunun gündemine oturdu. Bilindik kamplaşmalar ve çözümsüzlüklerin yeniden üretildiği bu ortamda bu toplumsal sorunun çözümü için tartışmalara tarafsız, serikanlı ve objektif bilgilere dayalı bir müdahelenin gerekliliği bir kez daha ortaya çıktı. Böylesi bir ihtiyacı öngörerek TESEV'in Ocak 2004'te başlatmış olduğu kapsamlı saha çalışması Mayıs ayında tamamlanıp tartışmaların hemen ardından kamuoyuna sunuldu.

Gazeteci-yazar Ruşen Çakır ve araştırma ekibi tarafından hazırlanan “İmam Hatip Liseleri: Efsaneler ve Gerçekler” başlıklı raporu Ruşen Çakır ve TESEV Direktörü Şerif Sayın **14 Haziran 2004'te** sunmak ve konu hakkında görüş alışverişinde bulunmak üzere Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik, AKP Meclis Grup Başkan Vekili Faruk Çelik ve CHP Grup Başkan Vekili Haluk Koç ile görüştü. 15 Haziran'da düzenlenen bir akşam yemeği ile rapor Türk basınının ileri gelen köşe yazarlarına tanıtıldı, **16 Haziran 2004'te** düzenlenen basın toplantısıyla rapor tüm kamuoyuna açıklandı.

“İmam Hatip Liseleri: Efsaneler ve Gerçekler” raporu İHL sorununun bir “katsayı sorunu” olmanın ötesinde din eğitimi talebi ve bu talebin nasıl karşılanacağına ilişkin toplumun tüm kesimlerini tatmin edecek bir çözümün geliştirilememiş olmasından kaynaklandığını ortaya koydu. Rapor bugün İHL'nin bir sorun olarak ortaya çıkmasına neden olan asıl meselenin İHL'nin konumunun belirsizliği olduğu tesbitinde bulunurken, İHL'lerin din eğitimi veren okullar olarak mı yoksa meslek eğitimi veren okullar olarak mı tanımlanması gerektiğine dair muğlaklığın İHL'lerin mevcut kapasitesiyle her iki gereksinimi de karşılayamayacak durumda olması eklenince sorunun çözümü için ilgili kesimlerin diyaloguna gereksinim olduğunun altını çizdi. Raporda ayrıca bu toplumsal sorunun demokratik bir tartışma ortamında çözümü için bir dizi önerilerde bulunuldu.

Bu raporun kamuoyunda yarattığı büyük etkinin ardından **21-22 Haziran 2004** tarihlerinde TESEV konunun taraflarını biraraya getiren bir atölye çalışması gerçekleştirdi. Bu atölye çalışması TESEV raporu ve olası çözüm önerilerini görüşmek üzere İHL konusuyla ilgili

akademisyenleri, uzmanları, köşe yazarlarını, bürokratları ve siyasetçileri biraraya getirdi. Diyanet İşleri Başkanı, Meclis Eğitim Komisyonu Başkanı, MEB Din Eğitimi Yönetim Kurulu Başkanı ve CHP’li bir milletvekili bu atölye çalışmasına iştirak etti.

Demokratikleşme Programı direktörü Etyen Mahcupyan, sonrasında İmam Hatip liseleri üzerine konuyla ilgili literatür aracılığıyla elde edilen bilgi ve görüşleri, “İmam Hatip Liseleri: Efsaneler ve Gerçekler” başlıklı TESEV raporu ve yukarıda bahsedilen atölye çalışmaları ve yazılı/görsel medyada süregelen tartışmaların ışığında TESEV Görüşü’nü hazırladı. İmam Hatip Liseleri üzerine Görüş Yazısı; eğitim uzmanları ve Alevi entelektüeller de dahil olmak üzere çok sayıda entelektüel ve uzmanın yorumuna sunuldu. TESEV, söz konusu görüş yazısını yüksek öğretimi düzenleyen yasa meclis gündemine girmeden yayınlamayı planlamaktadır. İmam hatip liseleri meselesi bu yıl da çözümlenmemiş bir mesele olarak gündeme geldiğinde, TESEV, bu kez tartışmaları siyasa önerileri ve çözüm için tavsiyeler içeren Görüş Yazısı ekseninde kolaylaştırmayı planlamaktadır.

TESEV’in “İmam Hatip Liseleri: Efsaneler ve Gerçekler” başlıklı raporu beklendiği gibi medyada büyük yankı buldu. 16 Haziran 2004’te gerçekleştirilen basın toplantısına çok sayıda köşe yazarı, televizyon programı yapımcısı katıldı. TESEV yönetim kurulu üyeleri ve araştırma ekibi TESEV raporunu ayrıntılı bir biçimde tartışmak üzere NTV, Haber Türk, CNN Türk gibi haber kanallarında programlara katıldılar. Raporun açıklanmasını takip eden iki gün içinde Türkiye gazetelerinde rapor üzerine 40’tan fazla sayıda yorum ve köşe yazısı yayınlandı. Bu yazıların içinde Milliyet gazetesinden Hasan Cemal ve Taha Akyol, Radikal gazetesinden Funda Özkan ve Zaman Gazetesi’nden Nihal Bengisu gibi önde gelen gazetelerin en çok okunan köşe yazarlarının yazıları da bulunuyordu. TESEV, “İmam Hatip Liseleri: Efsaneler ve Gerçekler” raporu NTVMSNBC ve CNN Türk’ün web sayfalarında tam metin olarak yayınlandı.

2.3. Silahlı Kuvvetlerin Demokratik Denetimi (Sivilleşme)

Kitap Tanıtım Etkinlikleri: Güvenlik Sektörünün Parlamenter Denetimi

TESEV Demokratikleşme 2004 programında “Silahlı Kuvvetlerin Demokratik Denetimi” başlığıyla yer alan proje, Türkiye’nin “sivilleşmesi” yönünde atılması gereken adımları incelemeyi hedef almaktaydı.

Bu proje bağlamında (Türkiye Cumhuriyeti’nin de kurucu üyeleri arasında bulunduğu) Cenevre’deki Democratic Control of Armed Forces (DCAF-Silahlı Kuvvetlerin Demokratik Denetimi) merkezi ve Interparliamentary Union (IPU-Parlamentolararası Birlik) tarafından hazırlanan *Parliamentary Oversight of the Security Sector – Handbook for Parliamentarians* adlı kitap, *Güvenlik Sektörünün Parlamenter Gözetimi – Parlamenterler için El Kitabı* başlığıyla Türkçe’ye çevrildi ve uluslararası ve yerel katılımcılarla birlikte 20-21 Mayıs 2004 tarihlerinde medya, parlamenterler ve güvenlik sektörü bürokrasisine tanıtıldı. Konunun kimi yönlerinin hala tabu niteliği taşıması nedeniyle yeterli parlamenter ve Silahlı Kuvvetler katılımı sağlanamamış olsa da, bu etkinlik hem konuyu tartışmaya açmak, hem de TESEV’i görünür kılmak açısından oldukça yararlı oldu. Kitap bütün parlamenterlere gönderildi, siyasi parti üyelerinden ve güvenlik sektörün bürokratlarından ciddi sayıda talep edildi.

Bu tanıtım toplantısında verilen tebliğler, ve DCAF tarafından iletilen konu hakkındaki temel teorik metinlerin eklenmesiyle hazırlanan ve DCAF tarafından fonlanan Türkçe-İngilizce

Güvenlik Sektörü, Demokratik Denetim ve Türkiye taslak başlıklı bir kitabın yayın hazırlıkları sürmektedir. Türkiye’de henüz gerçek anlamında bulunmayan bir literatürün yaratılması açısından bu ve benzer TESEV yayınlarının katkısı büyük olacaktır.

Atölyeler:

“Güvenlik Sektörünün Parlamenter Gözetimi: Parlamenterler için El Kitabı” başlıklı kitabın tanıtım etkinliklerinin kamuoyu nezdinde bulunduğu yankı üzerine TESEV ve DCAF Ankara’da bir atölyeler serisi düzenlemeye karar vermiştir. Söz konusu Atölye Çalışmalarının ilki 3 Şubat 2005’te “Güvenlik Sektöründe Demokratik Açılımlar: Güvenlik Sektörünün Yönetişimi” başlığı altında düzenlenecektir.

Çalışma Grubu

TESEV, Kasım 2004’te uzmanlardan, siyaset bilimcilerden, hukukçulardan, polis akademisinden emekli ordu mensuplarından oluşan bir çalışma grubunu; Türkiye’de sivilleşme ile ilgili gelişmeleri izlemeleri ve uluslararası pratikte güvenlik sektörü politikalarını incelemek ve konuyla ilgili iki rapor hazırlamaları için bir araya getirdi. Çalışma grubu TESEV’in güvenlik sektörü reformu ve sivilleşme konusunda kamuoyunda tartışmanın ilerlemesini sağlamak yönündeki çabalarına katkıda bulunacaktır.

2.4. Azınlık Hakları

2002 ve 2003 yıllarında Türk hükümetleri Avrupa Birliği’ne uyum sürecinde Kopenhag siyasi kriterlerini gerçekleştirme hedefiyle yapmış olduğu yasal düzenlemelerin bir parçası olarak azınlık haklarının korunmasına ilişkin yasal düzenlemeleri de ele aldı. Türkiye’de azınlık haklarının korunmasının önündeki engellerin değerlendirilmesi, son dönemde gerçekleştirilen reformların ve söz konusu reformların uygulanmasının kısa vadedeki sonuçlarını ortaya koymak ve söz konusu meseleye dair kamuoyunda bir tartışmaya ışık tutma amacıyla TESEV; 2004 yılında azınlık hakları konusunda bir araştırma ve azınlık haklarına dair kamuoyunu bilgilendirme programı hazırlamıştır.

Haziran 2004’te TESEV, Prof. Dr. Baskın Oran’ın (Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilimler Fakültesi) “**Türkiye’de Azınlıklar: Kavram, Haklar, Lausanne, İç Mevzuat, Uygulama, İhtihad**” başlıklı kitabını yayınladı. Bu çalışmayı Türkiye’de azınlıklar kavramını, Lozan Antlaşması ve söz konusu hakların tarihsel uygulaması, son dönemde gerçekleştirilen yasal reformların uygulamada azınlık haklarının korunması üzerindeki etkisini derinlemesine incelendi. Prof. Dr. Baskın Oran, bu çalışmayla Lozan Antlaşması’nda belirli kültürel azınlık haklarının sadece Yahudiler, Ermeniler, ve Rumların kullanımını yararına düzenlenmiş olduğunun ve diğer gayri-müslümler ile Müslüman olan kültürel azınlık gruplarının söz konusu haklardan yararlanmadığını ortaya koydu. Bu çalışmada Türkiye’de azınlık ve azınlık hakları kavramları uluslararası norm ve standartlar uyarınca küresel pratikler bağlamında karşılaştırmalı olarak incelendi.

5 Temmuz 2004’te kitap Komisyon Başkanı Mehmet Elkatmış’ın da katıldığı bir toplantıyla TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu’na sunuldu. 6 Temmuz 2004’te, TESEV; İstanbul’da akademisyenlerin, azınlık gruplarına mensup kişilerin ve basın mensuplarının katılım gösterdiği bir kitap tanıtım etkinliği düzenlendi. Kitabın yarattığı olumlu etkileri takiben, kitabın özeti Prof. Oran’ın başkanı olduğu, Başbakanlık’a bağlı İnsan Hakları Danışma Kurulu Azınlıklar Komisyonu’nun raporu olarak duyurulduğunda kamuoyunu uzun süre meşgul eden sıcak tartışmalara vesile oldu. TESEV Türkiye’nin siyasi gündemini

hararetli tartışmalarla meşgul eden bu konuya dar sorulara yanıt bulmak ve Raporu tartışmak üzere Kasım ayında Prof. Baskın Oran'ın başkanlığında ve köşe yazarları ile akademisyenlerin katılımıyla bir tartışma oturumu düzenledi ve bir kez daha TESEV'in azınlıklar üzerine yürüttüğü çalışma önde gelen gazetelerin köşelerine taşınmış oldu.

Azınlık hakları alanında Mayıs 2004'te TESEV Demokratik Değişim Gönüllüleri, "*Cemaatler ve Cemaatlerin Hukuki Sorunları*" başlıklı bir konferans düzenledi.

Temmuz 2004'te, Demokratikleşme Programı Direktörü Etyen Mahçupyan, TESEV ve TESEV Demokratik Değişim Gönüllüleri Gönüllüleri tarafından 15 Mayıs 2004'te düzenlenen sempozyumda sunulan tebliğlerde ve yapılan tartışmalarda gündeme getirilen tespit ve bilgilerden yola çıkarak Türkiye'de gayrimüslüm cemaatlerin sorunları ve genel olarak gayrimüslümlerin toplum nezdinde vatandaş olmada karşılaştıkları sorunlar hakkında bir değerlendirme kaleme aldı.

Aralık 2004'te TESEV Demokratik Değişim Gönüllüleri, Türkiye'de küçük azınlık gruplarının (Asuriler, Keldaniler, Protestanlar, Plebisiteryenler, Bahailer, Caferiler ve Yezidiler) temsilcilerinin katıldığı ve karşılaştıkları sorunları ve eşit vatandaşlığın tesisi için taleplerini paylaştıkları "*İnsan Haklarında Gri Alanlar*" başlıklı bir konferans düzenledi.

3. MİSAFİR KONUŞMACILAR

Eylül 2004'te TESEV Demokratikleşme Programı, genç akademisyenlere ve aktivistlere çalışmalarını sunma fırsatı sağlamak ve çok çeşitli siyasi ve toplumsal meseleye dair yeni bakış açılarının oluşturulmasını katkıda bulunmak hedefiyle "Yeni Sesler, Yeni Bakışlar" başlıklı bir söyleşi serisini düzenlemeye başladı.

Tur Abdin'de Süryani Dini Mimarisi, 9 Eylül 2004

TESEV Demokratikleşme Programı bünyesinde başlatılan "Yeni Sesler Yeni Bakışlar" Konuşmacı Dizisinin ilki Oxford Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nden doktora öğrencisi Elif Keser'in "Tur Abdin'de Süryani Dini Mimarisi" üzerine yapmış olduğu bir sunum ile 9 Eylül 2004 tarihinde gerçekleştirildi.

II. Osman'ı "Genç"leştirmek: Osmanlı Tarihyazımı ve Türk Modernleşmesi, 16 Eylül 2004

TESEV Demokratikleşme Programı bünyesinde başlatılan "Yeni Sesler Yeni Bakışlar" Konuşmacı Dizisinin ikincisi University of California at Davis'ten Yard. Doç. Dr. Baki Tezcan "II. Osman'ı "Genç"leştirmek: Osmanlı Tarihyazımı ve Türk Modernleşmesi" üzerine yapmış olduğu bir sunum ile 16 Eylül 2004 tarihinde gerçekleştirildi.

Türkiye'de Üniversite Gençliği Değerler Araştırması, 23 Eylül 2004

TESEV Demokratikleşme Programı bünyesinde başlatılan "Yeni Sesler Yeni Bakışlar" Konuşmacı Dizisinin üçüncüsü Marmara Üniversitesi'nden Prof. Dr. İnci Erdem Artan'ın "Türkiye'de Üniversite Gençliği Değerler Araştırması" başlıklı çalışması üzerine verdiği sunum ile 23 Eylül 2004 tarihinde gerçekleştirildi.

Avrupa Birliği'ne Giriş Sürecinde Türkiye'de Zorunlu Göç Sorunu, 12 Ekim 2004

Türkiye'de zorunlu göç ve köye dönüş sorununun insan hakları ihlalleri ve AB'ye üyelik çerçevesinde ele alındığı seminer Yard. Doç. Ayşe Betül Çelik (Sabancı Üniversitesi)

tarafından sunuldu. Çelik, 2003-2004 yıllarında “Kürt Sorunu” ve köye dönüş bağlamında gerçekleştirilen yasal reformlar üzerine yürütmüş olduğu çalışmasını geniş bir dinleyici kitlesiyle paylaştı.

Mafya ve Türkiye’nin Mafyasını Anlamak, 21 Kasım 2004

Mafya kavramının ve Türkiye’de mafyanın oluşum sürecinin ele alındığı seminer Ahu Karasulu (Boğaziçi Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılapları Enstitüsü Doktora Öğrencisi) tarafından sunuldu.

AB’de Kamu Hizmetleri Tartışması: Ortak Bir Kamu Hizmetleri Politikasına Doğru, 11 Kasım 2004

Türkiye’de Kamu Reformu Yasası etrafında yaşanan tartışmaların AB’de Kamu Hizmetleri ve konu üzerine yapılan tartışmalar ekseninde ele alındığı seminer Neval Aydoğan (Siyasal Bilimler Enstitüsü, Fransa) tarafından gerçekleştirildi.

Demokratikleşme, Ordu ve İşadamları: Yunanistan Deneyimi, 9 Aralık 2004

Ordu ve işadamlarının Yunanistan’ın demokratikleşme sürecinde üstlenmiş oldukları rolün ele alındığı ve Yunanistan’da gerçekleştirilmiş olan bir saha çalışmasına dayanan seminer Yaprak Gürsoy (University of Virginia, Siyaset Bilimi Doktora Öğrencisi) tarafından sunuldu.

4. DİĞER ÇALIŞMALAR

4.1.İSLAM VE DEMOKRASİ

Global Terörizme Civil Cevap

TESEV, 28-29 Şubat 2004 tarihleri arasında İstanbul’da ‘Global Terörizme Sivil Cevap’ başlıklı, iki günlük bir atölye çalışması düzenledi. Bu çalışma 10 İslam ülkesinden 20’den fazla aydını biraraya getirerek İslam dünyasının da terör gerçeği ile yüzleşmesi gerektiğine dikkat çekti. Çalışma sonucunda ortaya çıkan sonuç bildirgesi 1 Mart 2004 tarihinde düzenlenen bir basın toplantısı ile Türk ve yabancı basın mensuplarının bilgisine sunuldu.

Misafir Konuşmacılar Dizisi: "İslamcılıkta Beliren Eğilimler; İslami Demokrasi için Reform ve Beklentiler"

Demokratikleşme Programı Misafir Konuşmacılar Dizisi bünyesinde 10 Mart 2004 tarihinde ABD’den Donanma Yüksek Lisans Okulu’nda (NPS) Ulusal Güvenlik Sorunları Bölümü profesörü İranlı-Amerikalı Prof. Vali Nasr TESEV Karaköy binasında "İslamcılıkta Beliren Eğilimler; İslami Demokrasi için Reform ve Beklentiler" başlıklı bir konuşma verdi

İslam Dünyasından Demokratlar Kongresi,

12-15 Nisan 2004’te Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve National Democratic Institute for International Affairs (NDI)’in TESEV’in de dahil olduğu bir grup uluslararası ve

yerel sivil toplum örgütü ile birlikte düzenlediği kongre 14 İslam ülkesinden 80'i aşkın siyasi temsilciyi bir araya getirdi. Kongrede Müslüman toplumlarda demokratik yönetimin gerçekleri masaya yatırıldı.

Batı Toplumlarında Yaşayan Müslüman Kadınların Sorunları ve Türban

Geçtiğimiz aylarda Türbanın yasaklanması konusu Fransa, İngiltere ve Norveç gibi Avrupa ülkelerinde çeşitli tartışmalara vesile oldu ve Batı toplumlarında Müslüman kadınları kamuoyu gündemine taşıdı. TESEV Türban konusu Türkiye’de eşzamanlı bir tartışmayı beraberinde getirmemiş olsa da Batı toplumlarında yaşayan Müslüman kadınların sorunlarını ele almak üzere 11 Haziran 2004’te “Batılı Toplumlarda Yaşayan Müslüman kadınların Sorunları ve Türban” başlıklı uluslararası bir konferans düzenledi. Konferansa konunun uzmanları olan Dr. Şerif Vanlı (Uluslararası Çalışmalar ve Araştırma Merkezi Başkanı-Center for International Studies and Research-CERI/Fransa), Dr. Ulrike Dufner (Heinrich Böll Vakfı, Türkiye Temsilcisi), Nebahat Albayrak (Hollanda Parlamentosu), Prof. Dr. Zehra Kabasakal Arat (Purchase College, State University of New York), ve Dr. Hidayet Şefkatli Tuksal (Başkent Kadın Platformu) katıldı.

4.2. Kitap Tanıtım Etkinlikleri: “İş Yaşamı, Üst Yönetim ve Siyasette Kadın”

TESEV, Boğaziçi Üniversitesi, Sabancı Üniversitesi ve Open Society Institute-Türkiye’nin katkılarıyla Prof. Dr. Binnaz Toprak ve Prof. Dr. Ersin Kalaycıoğlu tarafından hazırlanan rapor **5 Mart 2004**’te düzenlenen bir basın toplantısı ile kamuoyuna tanıtıldı. Rapor TESEV tarafından Mayıs 2004’te kitap olarak yayımlandı ve milletvekilleri, üst düzey kamu görevlileri ve kadın kuruluşlarına **18 Mayıs 2004**’te TBMM’deki bir toplantıda tanıtıldı.

4.3. Anayasa'nın 90. Maddesi'nin (milletlerarası anlaşmalara dair) Değiştirilmesi Üzerine TESEV Görüşü, 29 Nisan 2004

TESEV, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Avrupa Birliği'ne üyeliğini ve Türk hukuk sisteminin Birliğin hukuk düzenine uyumunu sağlamak üzere Anayasanın milletlerarası anlaşmalara dair hükümlerinde yapılması gerekli değişiklikler üzerine bir teknik görüş hazırlattı. Bu görüşü Nisan ayının son haftası Meclis Adalet Komisyonu Başkanı Sayın Burhan Kuzu, Adalet Bakanı Sayın Cemil Çiçek ve Başbakanlık Müsteşarı Sayın Ömer Dinçer'e sunuldu.

4.4 Yayın: Democratization Reforms in Turkey (1993-2004) (Türkiye’de Demokratikleşme Reformları)

Eylül 2004’te TESEV Prof. Ergun Özbudun (Bilkent Üniversitesi) ve Yrd. Doç Dr. Serap Yazıcı (İstanbul Bilgi Üniversitesi) tarafından hazırlanan ve 1993-2004 yılları arasında Türkiye’de gerçekleştirilen yasal düzenlemeler ve temel hak ve kanunlarda yapılan değişiklikleri, temel vatandaşlık hakları ve özgümler, siyasi haklar, hukukun üstünlüğü ilkesi ve sivil asker ilişkisi bağlamında ele alındığı çalışmayı yayınladı. Bu çalışmanın son dönemde Türkiye’de gerçekleştirilen yasal reformların demokratikleşme sürecinde taşıdığı anlamı irdelemesi hem Türkiye hem de yurtdışında aydınlatıcı bir işlevi olması bakımından oldukça değerli oldu. Bu çalışmanın, siyaset çevreleri, medya, sivil toplum, üniversite

çevrelerinde söz konusu yasal reformlar üzerine yürütülecek kamuoyu nezdinde bir tartışmaya bilgi sunarak katkıda bulunması amacı ile, kitapçık ilgili bakanlıklara, konsolosluklara, AB kurumları ve Türkiye konusunda çalışan komisyonlara gönderildi. Türkiye AB Genel Sekreterliği 150 kopyanın dağıtımında TESEV'e yardımcı oldu.

Dış Politika Programı

1. KIBRIS FAALİYETLERİ

1.a Annan Planının Analizi (Ocak 2004)

TESEV Kıbrıs Ekim 2003'te başladığı çalışmaların sonucu olarak Ocak 2004'te Annan Planı'nın analizini içeren kısa bir rapor hazırladı. Rapor sorunun çok kısa bir tarihçesinden sonra, Annan Planı'nın neden önemli olduğunu açıklamaktadır. Daha önce gündeme getirilen çözüm önerileri, Annan Planı ve KKTC tarafından Annan Planı'na karşı ortaya atılan itirazlar gündeme getirilmiştir. Müzakere sürecinde üzerinde durulması gereken noktalar ve Plan'ın zayıf yanları vurgulanmaktadır.

Hazırlanan rapor Kıbrıs ve Ankara'da gerçekleştirilen temaslarda kullanılmıştır. Müzakerelere başlanmasından önce KKTC heyetine raporda yer alan öneriler doğrultusunda bilgi verilmiştir. Ayrıca rapor Dış İşleri Bakanına da sunulmuştur.

1.b TESEV Sivil Toplum Buluşması (26 Ocak 2004)

TESEV, 26 Ocak 2004'te düzenlediği "*Kıbrıs'ta Kalıcı bir Çözüm için Annan Planı'nın Değerlendirilmesi*" başlıklı uluslararası konferans kapsamında Kıbrıs'ın iki kesimi ve Yunanistan ve Türkiye'den sivil toplum temsilcilerini İstanbul'da biraraya getirdi.

Konferansta Kıbrıs Rum Yönetiminin eski lideri Vassiliou, KKTC'nin Başbakanı Mehmet Ali Talat ve eski Dışişleri Bakanı emekli büyükelçi İter Türkmen'in yanında Kıbrıs'ın iki kesiminden ve Türkiye'den önemli isimler de hazır bulundu. Kıbrıs'ta gelinen nokta, Annan Planı'nın ekonomik ve politik sonuçları detaylı olarak tartışıldı.

1.c Müzakere Gözlemleri (Ocak- Mayıs 2004)

Müzakereleri gözleme sürecinin amacı müzakerelere giden yolda bulunan küçük engellerin ve çıkmazların tespit edilmesi ve bu tür engellerle karşılaşıldığı takdirde kamuoyuna bu pürüzlerin sorumlularının duyurulması olarak belirlenmiştir. Bu gözlemlerin başka bir amacı da bu engelleri aşabilmek için sivil bir inisiyatif oluşturabilmektir. Müzakereler sırasında Türk tarafına destek sağlamak da projenin hedeflerinden biridir.

Etkinlikler:

1) Kıbrıs Toplantıları (7 Şubat 2004)

TESEV bu ziyaret sırasında müzakere sürecine doğrudan müdahil olma fırsatına erişmiştir. TESEV tarafından oluşturulan Çalışma Grubu komisyonun hazırlık toplantılarına katılmış ve müzakerecilerle teknik destek sağlamıştır. Aynı zamanda Cumhurbaşkanı'na bir görüş yazısı tebliğ etmiş ve KKTC Dış İşleri Bakanlığı temsilcileriyle toplantılara katılmıştır.

2) Ankara Toplantıları (20 Şubat 2004)

TESEV ve Dış İşleri Bakanlığı temsilcilerinin müzakere süreci üzerine düzenlenen toplantısında taraflar Annan Planı'ndaki sapmaları (derogasyon) ve diğer sorunları tartıştılar.

3) Kıbrıs Ziyaret, (17-21 Şubat 2004)

TESEV Kıbrıs çalışma grubu üyeleri Sylvia Tiryaki ve Mensur Akgün, Türk tarafından müzakere süreci sırasında destek istemek için Kıbrıs'a bir ziyarette bulunmuşlardır. Çalışma grubu TESEV'in yapmış olduğu araştırmaların ışığında Türk tarafın müzakerecilerine bilgi ve analizlerini sunmuştur.

TESEV temsilcileri Büyükelçi Ertuğrul Apakan, Büyükelçi Deniz Bölükbaşı, Serdar Denктаş ve Kudret Akay'ın asistanıyla toplantılar düzenlemişlerdir. Ayrıca Constantinos Lordos ile bir mülakat da yapılmıştır.

İlerleyen zamanlarda Çalışma Grubu Kurucu Anlaşma'nın analizine başlamak ve bulguları kamuoyuyla paylaşmak üzere Kıbrıs'a yeni ziyaretler düzenlemiştir.

2. VIYANA ZİYARETİ (1-4 Nisan 2004)

TESEV Dış Politika Programı Direktörü, Danimarka Dış İşleri Bakanlığı'yla ortak çalışmalarda bulunan ve AGİT'in Danimarkalı ve Türk delegeleriyle ortak oturumlar düzenleyen bir kurum olan Danimarka Uluslar arası Etütler Enstitüsü (DIIS) ile temaslarda bulunmak üzere Viyana'ya 2 günlük bir ziyaret düzenledi. Seyahatin amacı AGİT değerlerini Orta Doğu'ya taşıma tartışmalarını başlatmak olarak belirlendi. Bu toplantılar TESEV ve DIIS ortaklığında atılan ilk adımdı.

TESEV bu ziyaret sırasında ayrıca Viyana'daki Türk Büyükelçiliği'ni de ziyaret etti. Türkiye'nin AB üyeliği sürecinde Avusturya'nın zorluk çıkartma ihtimali konusunda mutabakata varılırken, Avusturya kamuoyuna Türkiye konusunda pozitif bir yaklaşım kazandırmak için bir girişimin gerektiği konusunda fikir birliği sağlandı. Toplantıda bu girişimin farklı aşamalarıyla ilgili fikir değişimi de yapıldı.

3. WALTER RUSSELL MEAD TESEV ZİYARETİ (7 Nisan 2004)

Amerikan dış politikasının önde gelen yorumcularından, "American Foreign Policy and How It Changed the World" eseri ile "Lionel Gelber Prize for Special Providence" ödülünü kazanan Los Angeles Times yazarı Walter Russell Mead, TESEV'i 7 Nisan Çarşamba 2004'te ziyaret etti ve 11 Eylül sonrası Amerikan politikası üzerine değerlendirmelerde bulundu.

ABD'nin terörle mücadelesine değinen Mead, İsrail – Filistin arasında devam eden çatışmanın, ABD'de nasıl algılandığına, Irak ve Afganistan politikalarına ilişkin izlenimlerini aktardı.

Mead aynı zamanda ABD'nin Türkiye'nin AB üyeliğine nasıl değerlendirdiğine, başta Çin olmak üzere Asya'daki ülkelerin ABD'nin 'süpergüç' pozisyonuna karşı bir tehdit oluşturup oluşturmadığına, ve İsrail- Filistin sorununda nasıl bir çözüme ulaşılabileceğine dair önemli bilgiler de sundu. ABD'nin NATO için yeni bir rol tanıımı üzerinde çalıştığını vurgulayan

Mead, bu çalışmanın Genişletilmiş Orta Doğu Projesi'yle alakalı olmadığını ve henüz böyle bir çabanın duyurulmadığını da belirtti.

4. ABD ve AB BASINI BİLGİLENDİRME ORGANİZASYONU (23- 29 Mayıs 2004)

ABD ve Avrupa'dan yaklaşık 15 kişilik çoğunlukla köşe yazarlarından oluşan basın mensupları, TESEV ve GMF tarafından gerçekleştirilen ortak girişim ile Türkiye'yi ziyaret ederek, İstanbul, Ankara ve Diyarbakır'da hükümet yetkilileri, medya, sivil toplum temsilcileri ile bilgilendirme toplantıları gerçekleştirdiler.

Organizasyonun amacı ülkelerinde önemli itibara sahip gazetecilerin Türkiye hakkında birinci elden bilgilencmeleri sağlamaktı. Türkiye'nin AB adaylığı süreci, Türkiye'deki etnik ve dini azınlıkların durumu, İsrail, Filistin, Büyük Orta Doğu vs. gibi konularda AKP'nin duruşu, türban, laiklik gibi konular hakkında bilgi verilen konular oldu.

Kapsamlı bir görüntünün elde edilebilmesi için farklı pek çok kişi ve kurum ziyaret edildi. Gezinin birincil başarısı misafirlerin Türkiye'nin demokratik eşsizliği ve ülkedeki farklılığın genişliğini yakından gözlemleme fırsatına eriştiklerini sık sık tekrar etmeleri oldu. Gazeteciler ayrıca Haziran ayında düzenlenecek olan NATO Öncesi Sivil Zirve hakkında bilgilendirilip Zirve'ye davet edildi.

5. ORTADOĞU PROJESİ (Mart – Haziran 2004)

Avrupa'nın ve Amerika'nın gündeminde olan, Türkiye'yi yakından ilgilendiren "Büyük Ortadoğu Girişimi" üzerine çalışma hazırlanmıştır.

Genişletilmiş Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da demokratik reformlar ABD, Avrupa Birliği ve bölgedeki ülkelerde önemli bir ilgi kaynağı olmuştur. Bu konuyla ilgili, TESEV orijinal bir görüş içerecek bir bildiri üzerinde çalışacak bir uzmanlar grubunu konu üzerinde çalışmak üzere desteklemiştir.

Ayşe Kadioğlu, Burak Akçapar, Meliha Altunışık ve Mensur Akgün'den oluşan çalışma grubu "The Debate on Democratization in the Broader Middle East and North Africa: A Civic Assesment from Turkey" başlıklı çalışmalarında söz konusu girişimi Türkiye açısından değerlendirilerek, Türkiye'nin oynayabileceği role yönelik tavsiyelerde bulunmuştur. Çalışma ayrıca istikrar amacının Genişletilmiş Orta Doğu ve Kuzey Afrika Bölgesi'nde pozitif değişimi destekleyen yerel ve uluslararası çabaları kolaylaştırır ve kapsar şekilde olması gerektiğini tartışmıştır. Bu bağlamda bölgedeki farklılıkları göz önünde bulunduran *çıpalamanın* önemi tekrar vurgulanmıştır. Çalışma aynı zamanda Türkiye'yi demokratik bir ortak olarak içine alan uluslar arası topluma tavsiyelerde bulunmuştur. Hazırlanan rapor aynı zamanda NATO Zirvesi öncesi gerçekleşecek olan "Sivil Zirve"nin ilgili panelinde sunulmuştur.

6. NATO ÖNCESİ SIVİL ZİRVE (25 – 27 Haziran 2004) “Yeni Bir Yol Kavşağında Atlantik İttifakı”

TESEV, GMF (German Marshall Fund of the United States) ile işbirliği içinde 25 –27 Haziran 2004 tarihlerinde, Çırağan Sarayı Kempinski Otel’de resmi NATO Zirvesi öncesinde geniş yankı uyandıran bir “Sivil Zirve” düzenledi.

TESEV ve GMF, “Yeni Bir Yol Kavşağında Atlantik İttifakı” başlıklı sivil zirve kapsamında, başta Başbakan Tayyip Erdoğan olmak üzere, Dışişleri Bakanı Abdullah Gül, Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Gürcistan Cumhurbaşkanı Mikhail Saakashvili, Senatör Richard Lugar, Senatör Frist ve NATO Genel Sekreteri Jaap de Hoop Scheffer gibi üst düzey isimleri biraraya getirmeyi başardı. Bu isimlerin yanısıra dünyanın çeşitli yerlerinden ilgili konularda çalışan akademisyenler, devlet yetkilileri, stratejistler, sivil toplum temsilcileri katılımcılar arasında yer aldı.

25 Haziran sabahı başlayıp, 27 Haziran öğle yemeğinden sonra sona eren zirvede, NATO’nun yeni vizyonu, Avrupa ve Amerika’nın belirlemesi gereken Karadeniz stratejisi, NATO’nun Afganistan’da oynayacağı rol, Irak sorunu, Ortadoğu’da demokrasinin nasıl teşvik edileceği, TESEV ve GMF’in ilgili konularda hazırladıkları çalışmaların da sunumuyla detaylı bir şekilde tartışıldı.

TESEV ve GMF aynı zamanda ‘İstanbul Çalışmaları’ adı altında farklı konuları kapsayan daha önce hazırlanmış akademik çalışmaları etkinlik sırasında katılımcılarla paylaştı. Çalışmaların amacı hem yenilikçi düşünceyi desteklemek hem de bu konferanstan sonra uzun soluklu entelektüel bir miras bırakabilmektir.

TESEV için konunun asıl önemi ise çalışmalarda kapsanan konuların TESEV Dış Politika Programı’nın gündemiyle çakışıyor olmasıydı. *‘The Debate on Democratization in the Broader Middle East and North Africa: A Civic Assessment From Turkey’* (İstanbul Paper # 3), adlı çalışma konferansta tanıtıldı. Ayrıca, ilerideki iletişim için önemli kontaklar oluşturuldu.

7. TESEV- SLOVAK DIŞ POLİTİKA ENSTİTÜSÜ ORTAK KONFERANSI (20-21 Eylül 2004)

20-21 Eylül 2004 tarihlerinde Bratislava’da, Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) ve Slovak Dış Politika Enstitüsü Türkiye’nin Avrupa Birliği (AB) üyeliğinin tartışıldığı bir konferans ve Slovak Ulusal Konvansiyonu’nda bir toplantı düzenledi.

Bratislava’nın Pallffy Sarayı’nda, *“Turkey as an opportunity and a challenge for the European Union”* başlığı altında düzenlenen konferansın oturum başkanlığını Slovakya Dışişleri Bakanlığı İkili İlişkiler Genel Müdürü Büyükelçi Dr. Juraj Migajaş yaptı. TESEV Dış Politika Direktörü Doç. Dr. Mensur Akgün ve TESEV’de araştırmacı olarak görev yapan, İstanbul Kültür Üniversitesi öğretim üyesi Dr. Sylvia Tiryaki TESEV adına panelist olarak katıldı. Türkiye’nin Avrupa Birliği üyeliğinin getireceği muhtemel sonuçlar, akademisyen, politikacı, diplomat ve medya mensuplarından oluşan yaklaşık 80 kişilik katılımcı ile tartışıldı.

21 Eylül'de ise Slovakya'nın AB'ye ilişkin politikalarını belirleyen, Slovak Ulusal Konvansiyonu'na Mensur Akgün ve Sylvia Tiryaki tarafından Avrupa'nın Türkiye'nin üyeliği konusundaki kaygılarını hedef alan bir sunuş yapıldı. Sunuşun ardında Konvansiyon tartışmalar doğrultusunda Türkiye'nin üyeliğine 'evet' veya 'hayır' şeklinde alınacak olan tutumu belirleyecek olan oylamayı gerçekleştirdi. Oylama sonucunda Konvansiyon'un iki 'hayır' kararında ısrar eden üyesine karşılık 12 'evet' oyu ile Türkiye hakkında olumlu tavsiyede bulunma kararı alındı.

Her iki etkinlik de medyada geniş yer aldı.

8. EUROPEAN INSTITUTE (SOFYA) & TESEV ORTAK PROJE (Mart- Ekim 2004)

28 Eylül 2004 tarihinde TESEV ve Sofya merkezli European Institute tarafından yürütülen "Policy Institutes as Strategic National Contributors to and Cross Border Intermediates in the Field of European Integration Matters: Bulgarian – Turkish Case" projesinin ortak bulgularının sunulduğu konferans Sofya'da gerçekleştirilmiştir. Avrupa Birliği'ne entegrasyon sürecinde Bulgaristan'ın hazırlıkları, karşılaştığı sorunlar ile Türkiye'nin aynı yolda hazırlıklı olması gerekenler değerlendirilmiştir.

BİR ay önceki Türk uzmanların Sofya ziyaretine cevaben Avrupa Enstitüsü tarafından atanan uzman grubu (Metin Kazak, Darina Kadunkove, Lubov Panayatova) 26-28 Mayıs tarihlerinde Türkiye'yi ziyaret etmiştir. Uzmanlar, Avrupa Entegrasyonu'yla ilgili konularla oldukça yakından ilişkili olan önemli devlet temsilcileri, sivil toplum ve medya üyeleri toplantılara katılmışlardır.

İki uzman grup da karşılıklı ziyaretlerin izlenimlerini yansıtan raporlar hazırlamıştır. Bulgular, 28 Ekim 2004'te Sofya'da düzenlenen 1 günlük bir konferansla tanıtılmıştır.

9. AHMET DAVUTOĞLU ZİYARETLERİ

9.a 5 Ocak 2004

5 Ocak 2004 tarihinde Ahmet Davutoğlu'nun katılımı ile Divan Oteli'nde "Türk Dış Politikasının Değerlendirilmesi" konulu akşam yemeği ve toplantı düzenlenmiştir. Toplantıya akademisyenlerin yanı sıra basın ilgilileri de katılım göstermiştir.

9.b 1 Haziran 2004

1 Ocak 1994 tarihinde Ahmet Davutoğlu TESEV'e ikinci ziyaretini gerçekleştirerek, basın ve akademiden oluşan katılımcıları kapalı bir toplantıda başta Kıbrıs ve Irak'ta yaşanan gelişmeler olmak üzere, Türkiye'nin dış politika gündemindeki gelişmeler hakkında bilgilendirmiştir. Davutoğlu Türk dış politikasının değişim içinde olduğunu, pasif anlayıştan aktif politika anlayışına geçildiğini belirterek, bu bağlamda değerlendirmelerde bulunmuştur.

9.c 29 Eylül 2004

Ahmet Davutoğlu üçüncü TESEV ziyaretini Eylül ayı sonunda gerçekleştirerek gündemin hareketli konusu olan AB'ye ilişkin beklentiler ve AB'den gelecek karar seçenekleri karşısında Türkiye'nin takınması muhtemel tavırları üzerine yorumlarını ilettiler.

Davutoğlu ayrıca, Irak'ın geleceği, Rusya'da yaşanan son gelişmeler üzerine de katılımcıları bilgilendirdi.

Davutoğlu hşkşmetin geçtiğimiz yılda yaptığı hataların çoğunluğunun AB, Irak ve Kıbrıs konusunda olduğunu belirtti. NATO Zirvesi'nde Avrupalı liderlerle temaslarına dayanarak, Aralık ayında Tşrkiye'nin şüphesiz bir tarih alacağını öngördüğünü belirtti. AB ve Kıbrıs konularında olumlu yaklaşımları olan Davutoğlu, Irak konusundaki son gelişmeler konusunda daha karamsar bir tutum sergiledi ve Kerkşk'teki beliren tehlikeye dikkat çekti.

AKP Hşkşmeti'nin küresel ve bölgesel politikalara yaklaşımda alışılagelmiş geçmiş hşkşmet tavırlarının aksine retoriği değiştirmeye çalıştığını belirten Davutoğlu; nihai hedefin bölgesel ve küresel meselelerin çözümünde aktif bir tutum sergileyen bir Tşrkiye yaratmak olduğunu vurguladı.

TESEV'in kolaylaştırıcı etkisiyle katılımcılar, önemli bir hşkşmet temsilcisinin fikirlerini öğrenmek ve dış politika gündemini tartışmak imkanı buldular.

10. ULUSLARARASI SEMİNER: Terörizm: Tşrkiye, İngiltere ve Avrupa Birliği (4-5 Kasım 2004)

Birmingham Üniversitesi Güvenlik ve Diplomasi Etütleri Merkezi ve Tşrkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı, 4-5 Kasım tarihlerinde "Terörizm: Tşrkiye, İngiltere ve Avrupa Birliği" konulu bir seminer düzenlemiştir.

Toplam 24 İngiliz ve Tşrk hşkşmet ve akademi temsilcisi seminere katılmıştır. Seminer katılımcıları, İstanbul'da İngiliz Büykelçiliği'ne ve şehirdeki diğer hedeflere düzenlenen terrorist saldırılardan sonraki yılda terrorist tehditin nasıl evrimleştiğine, terörizme tepki verebilmek için geliştirilmesi gereken taktik ve stratejilerin geliştirilmesine ve küresel bir tehlikeye karşı uluslararası işbirliğinin şu an ki kapsamına ve gelecekteki gelişimine odaklandılar. Seminerde Tşrkiye ve İngiltere'nin terörizm tehditine karşı kaydettiği ilerlemeyi incelemek ve bu iki ũlke ve Avrupa Birliği'nin bu küresel tehlikeye karşı ortak nasıl bir ortak çalışmada bulunacağını araştırmak amaçlanmıştır.

4 Kasım'daki ön oturumun ardından seminer katılımcıları 3 çalışma grubuna ayrıldılar. 5 Kasım'da da seminer boyunca çalışma gruplarının bulguları final oturumunda tartışıldı.

Seminerin sonuçlarından birisi El-Kaide'nin farklı destekçileri için farklı anlamları olduğuydu. Bu sonucu takiben, otoriteler yerine toplumların terörizme karşı nasıl tepki vermesi sorusuna odaklanıldı. Devlet tepkilerinin toplumları 'biz' ve 'onlar' diye ayırdığı ve 'onlar'ın potansiyel tehdit kaynağı olduğunu varsaydığı için bölünmeye yol açtığı tartışıldı. Devlet tepkileri yerine toplumsal tepkilerin daha verimli olacağı konusunda fikir birliğine varıldı. Toplumdaki değerlerin daha büyük oranda paylaşılması durumunda toplumların içten gelen saldırılara karşı daha az açık olacağı ve bu saldırılarla başa çıkmada daha becerikli olacağı belirtildi. Bunun için, terrorist tehditin güncel manifestasyonlarına karşı kısa dönemlik tepkilerin yanında, uzun süreç için de bir bakış açısı geliştirilmesi önerildi.

İyi Yönetişim Programı

Projeler

1. Mali Saydamlık Gözleme Raporu I ve II

TESEV ilk “Mali Saydamlık Gözleme Raporu”nu yayımlayıp içinde Bütçe ve Plan Komitesi üyelerinin de olduğu parlamento üyelerine bu raporu dağıttı. Ankara ve İstanbul’daki önemli üniversiteler ve basına bu raporun kopyaları ulaştırıldı. Raporun basındaki yansımaları, Anadolu Ajansı ve Reuters’in bültenlerinde rapora geniş bir yer vermesi ile yeterli düzeydeydi. Radikal, Sabah, Birgün, Zaman, Finansal Forum gazeteleri ve önemli internet haber portalları da raporu içeriğiyle birlikte sitelerinde yayınladılar. İyi Yönetişim Programı Direktörü Ferhat Emil SKY TURK’te raporun bulgularını tartışmak üzere bir televizyon görüşmesi yaptı. TESEV “Mali Saydamlık Gözleme Raporu II’yi” Kasım 2004’te yayınladı, raporun ikinci bölümü de medyada önemli derecede yer aldı. Ayrıca 2. raporun bulguları Kasım 2004’te önemli köşe yazarlarının katıldığı bir seminerde tartışıldı.

Mali saydamlık konusuyla ilgilenen uluslararası organizasyonların gözünde, TESEV kendini bir mali saydamlık otoritesi olarak kabul ettirdi. Yakın zamanda yayınlanan Türkiye’yi ekonomik yönden değerlendiren OECD raporlarında TESEV’in mali çalışmalarına pek çok referans verildi, IMF yetkilileri TESEV’in mali işler çalışmalarını tartışmak üzere TESEV’e düzenli ziyaretler düzenlediler ve TESEV Çalışma Grubu EU-SIGMA’nın Türkiye’de yönetim anketlerine büyük ölçüde katkıda bulundu.

2. Kamu Sektörü Reform Yasalarının İçsel Tutarlılığını Gözleme Projesi

TESEV kamu sektörü reformuyla ilgili tanıtım etkinlikleri yoğunlaşırken çabaları gözlemek adına bir girişim başlattı. Kamu Sektörü Reform Yasalarıyla ilgili yıl boyunca çeşitli görüş bildirimleri hazırlandı. Bu çerçevede içinde, Ocak 2004’te TESEV Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarı üzerine bir rapor hazırladı ve karar vericilere bu raporu tanıttı.

TESEV’in Mahalli İdareler Kanun Tasarıları hakkındaki raporu Mart 2004’te tamamlandı ve raporu bürokratlara, politikacılara ve akademisyenlere tanıtmak amacıyla Ankara’da bir toplantı düzenlendi.

TESEV üçüncü olarak Cumhurbaşkanı’nın Veto Tartışmaları Işığında Kamu Sektörü Reformu Raporunu kamuoyuna açıkladı. Bu rapor ayrıca valilere, belediye başkanlarına, Yüksek Mahkeme üyelerine, Başbakanlık, İç İşleri Bakanlığı ve Devlet Planlama Teşkilatı bürokratlarına Ankara’da düzenlenen bir toplantıyla tanıtıldı. Bu yasa taslaklarını hazırlayan bürokratların da içinde bulunduğu katılımcılar, Cumhurbaşkanı’nın veto gerekçelerini tartıştılar.

Dördüncü görüş Bölgesel Kalkınma Ajansları ile ilgiliydi. Bölgesel Kalkınma Ajansları Yasa Taslağı üzerine görüşler Başbakanlık ve Devlet Planlama Teşkilatı bürokratlarına gönderildi ve yasa taslağı Parlamento’ya sunulduktan sonra bir konferans düzenlenmesi planlandı.

TESEV rapor ve görüşleri ayrıca TBMM İç İşleri ve Bütçe Komisyonları üyelerine e-mail yoluyla da ulaştırıldı. TESEV'in rapor ve görüşlerini basın çok yakından takip etti ve pek çok önemli gazete bu raporların detayları hakkında yorumlar yayımladı.

TESEV ayrıca kamu reformu ile ilgili diğer konularda da görüşler hazırladı. "Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı" na ilişkin Tesev görüşü Nisan 2004'te tamamlandı, ilgili bürokratlara gönderildi ve TESEV web sayfasında yayımlandı.

TESEV, ayrıca Bilgi Edinme Hakkı Yasası (detayları aşağıda) uygulamasını bilgi edinme hakkını bizzat kullanmak ve vatandaşlara haklarının kullanımı konusunda danışmanlık yapmak yoluyla yakından takip etmektedir. Bilgi edinme hakkı üzerine TESEV bir rapor da hazırlayarak çeşitli toplantılar yolu ile bunu kamuoyuna ve basına açıkladı. TESEV bilgi edinme hakkının tamamlayıcısı olan Devlet Sırları Yasa Taslağını detaylıca gözden geçirdi ve alternatif bir yasa taslağı hazırladı. Hazırlanan bu yasa taslağı, ilgili olabileceği düşünülen birçok kamu kurumuna önceden gönderilerek bu kurumların görüşleri alındı. Taslak ayrıca, Ankara'da açılış konuşmasını Adalet Bakanı'nın yaptığı bir toplantıda bürokratlara ve akademisyenlere tanıtıldı, Adalet Bakanlığı'nın ve TESEV'in alternatif olarak hazırladığı taslaklar iki günlük bu toplantıda tartışıldı.

3. Yolsuzluk İzleme

Yolsuzlukla Mücadele Programının altında Kamu Denetim Sistemi'nin yeniden yapılandırılmasına ilişkin bir çalışma başlatılmıştır. TESEV denetim sistemini ve günümüzde bu konudaki gelişmeleri tartışmak üzere ilk olarak Nisan 2004'te Bolu Koru Motel'de bir atölye çalışması düzenledi. Başbakanlık, İç İşleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcıları, Devlet Planlama Teşkilatı Genel Müdürü ve aynı zamanda Başbakanlık Teftiş Kurulu, Maliye Bakanlığı Teftiş Kurulu, Yüksek Denetleme Kurulu ve Sayıştay gibi önemli teftiş kurullarından temsilciler de toplantıda hazır bulundu. Farklı paydaşlar hükümetin yakın zamanda girişimini yaptığı teftiş kurullarının kaldırılması girişimi konusunda fikir alışverişinde bulundular. Atölye çalışmasının bulguları, sorunlu alanlarda ulaşılan mutabakatlar da dahil olmak üzere, Başbakan Yardımcısı Mehmet Ali Şahin'e ve Başbakanlık Müsteşarı Ömer Dinçer'e sunuldu. TESEV görüş bildirisini Temmuz'da kamuoyuna sunuldu. Bu bildiri ve medya mensupları ve bürokratlar tarafından ilgiyle karşılandı. Ekim ayında ileri gelen bürokratların, teftiş kurullarının ve akademisyenlerin katılımıyla düzenlenen bir seminerle TESEV'in görüşleri tartışıldı.

4. Enerji Sektöründeki Riskler

"Enerji Sektöründeki Riskler Projesi" yılın 2. yarısında başlatıldı ve 2005'te de devam edecek. İzak Atiyas çalışmanın ana yazarı ve yöneticisidir. Dört Türk ve iki uluslararası uzmanın projede çalışması planlanmıştır.

5. Vergileri Kim Ödüyor?

Doçent Doktor Abuzer Pınar'ın yürüttüğü bu proje tamamlanmıştır. Çalışma, ekonomi gazetelerinin önemli köşe yazarlarına Kasım 2004'te sunuldu. Ankara'da Türkiye Ekonomi

Vakfı işbirliği içinde akademisyenlere yönelik bir sunum yapıldı. Rapor medyada gayet iyi karşılandı. Cumhuriyet Gazetesi Abuzer Pınar'la yapılan bir görüşmeye tam bir sayfa ayırdı.

Bu çalışmanın vergi konusunda yapılacak olan bir çalışma dizisinin ilk bölümü olması amaçlanmıştır. Dizinin uzun dönemdeki amacı hanelerde ve işyerlerinde vergi yükünün analizini ve muhakemesini yapabilecek sürdürülebilir bir takip kapasitesi geliştirmektir.

6. Kamu Borcu Nasıl Oluşturdu, Bu Noktaya Nasıl Gelindi?

Bu proje tamamlanmıştır. Ferhat Emil, Hakan Yılmaz ve Caroline van Rijckeghem'in hazırladığı çalışmalar Kasım ayında medya mensuplarına yönelik yapılan bir toplantıda duyuruldu. Hürriyet, Sabah, Birgün, ve Radikal gazeteleri konuya detaylı şekilde yer verdi. Program Direktörü NTV'de bir görüşme programına davet edildi. Çalışmalar TESEV'in web sayfasında bulunmaktadır ve kitapları 2005 yılında basılacaktır.

Kamu borcu henüz hedef kitlelere tamamen açıklanmamıştır. Rapor AKP'den önceki 10 yılda kamu borcu geçmişini kapsamakta ve 2002 yılında son bulmaktadır. Çalışma sadece medyanın konu ile ilgili mensuplarına değil aynı zamanda üniversitelerin kamu maliyesi derslerinin bulunduğu bütün bölümlere de ulaştırılmalıdır. Mali saydamlık çalışmasıyla birlikte, kamu borcu çalışması ileride bir ders kitabı olarak okutulabilir.

7. Hane Halkı Anketi: Yolsuzluk Algılaması ve Reform Beklentileri

TESEV "Türkiye'de Yolsuzluk" araştırma dizisinin üçüncü bölümü olan "Yerel ve Merkezi İdarelerde Yolsuzluk Algılaması" konulu anketinin sonuçlarını Nisan 2004'te kamuoyuna duyurdu. İlk olarak İstanbul'da basın mensuplarına yönelik bir tanıtım yapıldı. Açılışını İç İşleri Bakanı Abdülkadir Aksu'nun yaptığı Ankara'daki toplantıda da, araştırma grubunun üyeleri Mart 2004'te yapılan araştırmanın sonuçlarını açıkladı. Konferanstaki tartışmalar ve devamındaki medya yayınıyla TESEV bulgularını geniş olarak kamuoyuyla, uzmanlarla ve aynı zamanda karar vericilerle paylaşma fırsatını elde etti.

8. Mali Desantralizasyon- Yerel İdarelerde Kontrol Sistemleri

TESEV hükümet tarafından hazırlanan 6 taslak yasayı inceledi, yorumlarını belirtti ve fikirlerini yaymak üzere Ankara'da çeşitli atölye çalışmaları düzenledi. TESEV desantralizasyon politikaları konusunda uzmanlaşmış olduğunu gösterdi ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Fonu (UNDP) ve Dünya Bankası gibi uluslararası organizasyonların işbirliğiyle ileride yapılacak çalışmalar için yeni bir finans kaynağı açtı.

UNDP tarafından finanse edilen Mali Desantralizasyon Projesi de tamamlanmıştır. Proje Direktörü de dahil olmak üzere çeşitli yazarlar tarafından hazırlanan altı çalışma şu an basıma hazır durumdadır. Bu çalışmalar Yerel Yönetimlerde Rol ve Harcama Sorumlulukları, Merkezi ve Yerel Yönetimler Arası Gelir Paylaşımı ve Etkileri, Yerel Yönetimlerde Öz Kaynakların Geliştirilmesi, Dikey ve Yatay Dengesizlikler ve Türkiye'de Mali Eşitleme, Yerel Yönetimlerde Borçlanma Avrupa Birliği Türkiye Arasında Yerel Yönetimlerin Finansman ve Yönetim Uyumlaştırılması konularını kapsamaktadır. Çalışmalar Ekim 2004'te Ankara'da akademisyenlere ve bürokratlara ve Kasım ayında da medya mensuplarına

sunuldu. Bilkent Üniversitesi'nden Dr. Bilin Neyaptı'nın hazırladığı gelir paylaşımı konusunda yeni bir formül içeren çalışma akademik camiada büyük bir ilgiyle karşılandı. Çalışmaların yazarları aynı zamanda çalışmaların sonucuyla ilgili İçişleri Bakanlığı ve Başbakanlık Reform Komisyonu'nu özel oturumlarda bilgilendirdi.

9. Bilgi Edinme Hakkı ve Devlet Sırrı

Bu proje, daha geniş alanda iyi yönetişimi ortaya çıkarmak amacıyla, idari hesap verebilirlik ve saydamlık kavramlarının önceliğinin altını çizmek için tasarlanmıştır. Projenin amacı, uluslararası iyi uygulamaları gözönünde bulundurularak yeni çıkarılan vatandaşın "Bilgi Edinme Hakkı" yasası ve yasalaşacak olan Devlet Sırları taslağının saydamlık çerçevesinde etkili bir şekilde uygulanmasını desteklemektir.

Avrupa Komisyonu (80%) ve National Endowment for Democracy (20%) tarafından finanse edilen proje 22 Ekim 2004'te başladı. Aşağıdaki aşamalar 31 Aralık 2004'e kadar tamamlandı:

- Türk ve uluslararası yasama arasındaki farklar analizi (Kasım 2004).
- İkincil Türk Yasama'sı Analizi (Aralık 2004).
- Bilgi edinme hakkında bir rapor ve devlet sırları alternatif taslak yasa. (Kasım ve Aralık 2004)
- Ankara ve İstanbul'da saha çalışmaları başlatıldı (Kasım 2004).
- Ankara'da bir (1) politika semineri (Aralık 2004).

TESEV direktörü Şerif Sayın ve araştırmacı Burak Oder TRT 1'de Mehmet Barlas'la yasayı tartışmak üzere programa katıldı. Ankara'daki seminerin ardından gazetelerde konuyla ilgili pek çok makale yer aldı.

10. Yoksulluk ve Desantralizasyon

Bu proje yoksulluğun giderilmesi ve desantralizasyon politikalarını araştırmak için başlatılmıştır. Proje MDF programı tarafından finanse edilmekte ve çalışma Korel Göymen tarafından yürütülmektedir. 2004'ün sonunda bir konsept çalışma için Ayşe Buğra ile anlaşılmış, ve çeşitli atölye çalışmaları düzenlenmiştir. Proje 2005'te de devam edecektir.

11. Diğer Etkinlikler

Demokratik Yönetişim: 2004'te TESEV yerel düzeyde vatandaşların katılımcı ve demokratik yönetim taleplerini artırmak için bir milyon dolardan fazla finansmanı olan bir proje geliştirdi. Proje Japon Sosyal Kalkınma Fonu'na sunuldu ve hazırlıkları da yine aynı kurum tarafından finanse edildi. TESEV proje takımı pek çok toplantıya katıldı ve Japon Fonları altında yeni projeler için hazırlık çalışmaları yaptı. TESEV'in 2005 yılı İyi Yönetişim Programı ve süregelen UNDP projeleri bağlamında Diyarbakır ve Sivas'a ziyaretler düzenlendi. Harcama Takibi Anketi soruları mali desantralizasyon ve yoksulluk üzerine çalışacak olan alan takımları için hazırlanmıştır. Anketlerin nihai sonucu Şubat 2005'te açıklanacaktır.

EK 1. 2004 Yılı Etkinlikleri: Konferanslar, Toplantılar, Kitaplar

OCAK 2004

- **Toplantı:** Ahmet Davutoğlu ile dış politikaya ilişkin gelişmelerin değerlendirildiği toplantı gerçekleştirildi - 5 Ocak 2004
- **Konferans:** “*Assesing the Annan Plan as a Framework for a Viable Settlement*” Kıbrıs adasında referandum öncesi Annan Planı’nın tartışıldığı uluslararası konferans düzenlendi - 26 Ocak 2004
- **Rapor sunum:** “*Neden Annan Planı?*” Kıbrıs çalışma grubunun Annan Planı’nın analizini yapan raporu sunuldu - Ocak 2004
- **Rapor sunum:** “*TESEV Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısı Değerlendirme Raporu*” TESEV Kamu Yönetimi Temel İlkelerini düzenleyen kanun tasarısı hakkında oluşturduğu görüşlerini karar vericilere ve kamuoyuna sundu – Ocak 2004

SUBAT 2004

- **Atölye Çalışması:** *Global Terörizme Sivil Cevap* - 10 İslam ülkesinden 20 aydının katıldığı iki günlük bir atölye çalışması düzenledi - 28-29 Şubat 2004
- **Yayın:** “*Mali Saydamlık İzleme Raporu*” Raporun hazırlanması ile mali saydamlık alanında ülkemizdeki mali yönetim sisteminin performansını takip edip değerlendirebilecek bir sistem geliştirmesi amaçlanmıştır – Şubat 2004

MART 2004

- **Rapor tanıtımı:** “*İş Yaşamı, Üst Yönetim ve Siyasette Kadın*” raporu - TESEV, Boğaziçi Üniversitesi, Sabancı Üniversitesi ve Açık Toplum Enstitüsü-Türkiye’nin katkılarıyla Prof. Dr. Binnaz Toprak ve Prof. Dr. Ersin Kalaycıoğlu tarafından hazırlanan rapor basın toplantısı ile kamuoyuna tanıtıldı - 5 Mart 2004
- **Toplantı:** “*İslamcılıkta Beliren Eğilimler: İslami Demokrasi için Reform ve Beklentiler*” ABD’deki Donanma Yüksek Lisans Okulu (NPS) Ulusal Güvenlik Sorunları Bölümü’nde profesör olan İranlı-Amerika’lı Vali Nasr’ın misafir

konuşmacı olarak bulunduğu bir toplantı düzenlendi. Nasr konuşmasında “İslamcılık” anlayışının tarihsel gelişimine kısaca değinerek günümüzdeki küreselleşme eğiliminin İslamcılık üzerindeki etkisini Müslüman dünyadaki gelişmelerden örnekler vererek analiz etti - 10 Mart 2004

- **Konferans:** “*Üniversiteler ve Değişen Yönetişim Modelleri*” - 10 –11 Mart 2004

NİSAN 2004

- **Konferans:** “*Yerel ve Merkezi Yönetimlerde Yolsuzluk Algılaması*” Türkiye'de Yolsuzluk konulu araştırmalar dizisinin üçüncü kısmı olan yerel ve merkezi yönetimlerde yolsuzluk algılaması konulu araştırmanın sonuçları açıklandı. İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu'nun açılış konuşmasını yaptığı Ankara'da gerçekleştirilen bu toplantıda araştırmanın sonuçları kamuoyuna duyurulmuştur - 1 Nisan 2004
- **Toplantı:** Amerikan dış politikasının önde gelen yorumcularından Walter Russel Mead ile 11 Eylül sonrası Amerikan politikasının değerlendirildiği bir toplantı düzenlendi - 7 Nisan 2004
- **Rapor sunum:** “*Mahalli İdareler Kanun Tasarıları Hakkında TESEV Görüşleri*” TESEV Değerlendirme Raporu Ankara'da bürokratlara, siyasetçilere ve akademisyenlere sunuldu - 9 Nisan 2004
- **Çalıştay:** “*Denetim Çalıştayı*” Kamu sektörü yöneticileri, Teftiş ve Denetim kurumları temsilcileri ve denetim meslek kuruluşları temsilcilerinin katılım ve katkıları ile Bolu Kuru Motel'de bir çalıştay düzenlendi. Çalıştay süresince katılımcılar tarafından Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (KMYKK), Kamu Yönetimi Temel Kanunu (KYTK veya TBMM'de değiştirilen adı ile "Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun") tasarısı ile Mahalli İdareler Kanun tasarıları temelinde getirilmesi öngörülen denetim sistemi mekanizmaları tartışılmıştır - 9-11 Nisan 2004
- **Konferans:** “*İslam Dünyasından Demokratlar Kongresi*” - Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve National Democratic Institute for International Affairs (NDI) tarafından TESEV'in de dahil olduğu bir grup uluslararası ve yerel sivil toplum örgütü ile birlikte düzenlediği kongre 14 İslam ülkesinden 80'i aşkın siyasi temsilciyi bir araya getirdi - 12-15 Nisan 2004

MAYIS 2004

- **Çalıştay:** “*İkinci Denetim Çalıştayı*” Denetim konusundaki ikinci çalıştayda sunulan tebliğ ile model ya da modeller oluşturmak yerine çeşitli ülke uygulamalarının tanıtılması ve böylelikle tercih ya da tercihler için güvenilir bir alt yapı oluşturulması amaçlanmıştır - 12 Mayıs 2004
- **Rapor yayın:** “*İş Yaşamı, Üst Yönetim ve Siyasette Kadın*” kitabı yayımlandı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde düzenlenen bir toplantıda milletvekilleri, üst düzey kamu görevlileri ve kadın kuruluşlarına tanıtıldı - 18 Mayıs 2004
- **Konferans:** “*Cemaatler ve Cemaatlerin Hukuki Sorunları Konferansı*” - TESEV Demokratik Değişim Gönüllüleri Cemaatler ve Cemaatlerin Hukuki Sorunları başlıklı bir konferans düzenledi. Cemaat önderleri ve bu konuda uzmanlaşmış akademisyenlerin iştirakiyle gerçekleşen toplantıda Türkiye’deki gayrimüslim cemaatlerin sorunları ele alındı - 15 Mayıs 2004
- **Kitap yayın:** “*Güvenlik Sektörünün Parlamenter Gözetimi*” kitabı yayımlandı, İstanbul ve Ankara’da tanıtıldı - 21-22 Mayıs 2004
- **Bilgilendirme gezisi:** ABD ve Avrupa’dan basın mensuplarına İstanbul, Ankara ve Diyarbakır’ı kapsayan bilgilendirme gezisi düzenlendi (GMF işbirliği ile) - 23-29 Mayıs 2004
- **Rapor:** “*Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı*” na ilişkin Tesev görüşü – Mayıs 2004

HAZİRAN 2004

- **Toplantı:** Ahmet Davutoğlu ile gündemdeki gelişmelerin değerlendirildiği toplantı düzenlendi - 1 Haziran 2004
- **Panel:** “*Batı Toplumlarında Müslüman Kadın*” Panelde Batı ülkelerindeki Müslüman kadınların statüsü ve başörtüsü sorunu masaya yatırıldı. Fransa, Almanya, Hollanda, ABD ve Türkiye’den uzman ve akademisyenlerin yer aldığı panelde Fransa’daki son gelişmelerin ışığında söz konusu ülkelerde yaşanan tartışmalar ele alındı. Ayrıca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin (AİHM) konuyla ilgili aldığı ve alabileceği kararların AB üyesi ülkelere nasıl yansıdığı ve yansyabileceği incelendi - 11 Haziran 2004

- **Yayın:** “*İmam Hatip Liseleri: Efsaneler ve Gerçekler*” (Ruşen Çakır, İfran Bozan, Balkan Talu) - Ruşen Çakır ve Şerif Sayın raporu sunmak ve konu hakkında görüş alışverişinde bulunmak üzere Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik, AKP Meclis Grup Başkan Vekili Faruk Çelik ve CHP Grup Başkan Vekili Haluk Koç ile görüştü - 14 Haziran 2004. Rapor düzenlenen bir akşam yemeği ile Türk basınının ileri gelen köşe yazarlarına tanıtıldı - 15 Haziran 2004. Rapor düzenlenen basın toplantısıyla tüm kamuoyuna açıklandı - 16 Haziran 2004
- **Atölye Çalışması:** “*İmam Hatip Liseleri*” TESEV konunun taraflarını biraraya getiren bir atölye çalışması gerçekleştirdi. Bu atölye çalışması raporu ve olası çözüm önerilerini görüşmek üzere İHL konusuyla ilgili akademisyenleri, uzmanları, köşe yazarlarını, bürokratları ve siyasetçileri biraraya getirdi. Diyanet İşleri Başkanı, Meclis Eğitim Komisyonu Başkanı, MEB Din Eğitimi Yönetim Kurulu Başkanı ve CHP’li bir milletvekili bu atölye çalışmasına iştirak etti - 21-22 Haziran 2004
- **Yayın:** “*Türkiye’de Azınlıklar: Kavramlar, Lozan, İç Mevzuat, İçtihat, Uygulama*” (Prof. Dr. Baskın Oran)
- **Konferans:** Resmi NATO Zirvesi öncesinde “*Yeni Bir Yol Kavşağında Atlantik İttifakı*” başlıklı Sivil Zirve düzenlendi (GMF işbirliği ile) - 25- 27 Haziran 2004
- **Yayın:** “*Debate on Democratization in the Broader Middle East and North Africa: A Civic Assesment from Turkey*“ başlıklı çalışma TESEV’in Büyük Ortadoğu Girişimi’ne ilişkin görüşlerini ve girişime dair eleştiri ve önerilerini sunmak amacıyla yayımlandı ve tanıtıldı – Haziran 2004

TEMMUZ 2004

- **Rapor:** “Kamu Denetim Sisteminin Yeniden Yapılandırılması Konusunda TESEV Görüş ve Önerileri” - Temmuz 2004
- **Yayın Tanıtım:** “*Türkiye’de Azınlıklar: Kavramlar, Lozan, İç Mevzuat, İçtihat, Uygulama*” kitabı Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları Komisyonu üyelerine sunuldu – 5 Temmuz 2004. Rapor TESEV binasında düzenlenen bir toplantı ile kamuoyuna sunuldu – 6 Temmuz 2004.

AĞUSTOS 2004

- **Rapor:** “Bilgi Edinme Raporu” Bu raporda Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nda öngörülen başvuru süreci, kamu kurum ve kuruluşlarının yapması gereken hazırlıklar ve Kanunun diğer ülke mevzuatları ile karşılaştırması yer almıştır - Ağustos 2004

EYLÜL 2004

- **Konuşma:** “*Tur Abdin’de Süryani Dini Mimarisi*” Yeni Sesler Yeni Bakışlar Misafir Konuşmacılar Dizisi – 1, Elif Keser (Oxford University) - 9 Eylül 2004
- **Konuşma:** “*II. Osman’ı “Genç”leştirmek: Osmanlı Tarihyazını ve Türk Modernleşmesi*” Yeni Sesler Yeni Bakışlar Misafir Konuşmacılar Dizisi – 2, Yard. Doç. Baki Tezcan (University of California – Davis) - 16 Eylül 2004
- **Konferans:** “*Turkey as an opportunity and a challenge for the European Union*” Konferans Slovak Ulusal Konvansiyonu’nda ve Slovak Dış Politika Enstitüsü ile ortaklaşa düzenlendi. Toplantıda Türkiye’nin Avrupa Birliği üyeliğinin tartışıldı - 20-21 Eylül 2004
- **Konuşma:** “*Türkiye’de Üniversite Gençliği Değerler Araştırması*” Yeni Sesler Yeni Bakışlar Misafir Konuşmacılar Dizisi – 3, Prof. Dr. İnci Erdem Artan (Marmara Üniversitesi) - 23 Eylül 2004
- **Konferans:** Sofya merkezli European Institute ile birlikte yürütülen “*Policy Institutes as Strategic National Contributors to and Cross Border Intermediates in the Field of European Integration Matters: Bulgarian – Turkish Case*” projesinin ortak bulgularının sunulduğu konferans Sofya’da gerçekleştirildi - 28 Eylül 2004
- **Toplantı:** Ahmet Davutoğlu ile Kıbrıs, AB ve Irak konularının ele alındığı toplantı düzenlendi - 29 Eylül 2004
- **Yayın:** “Türkiye’de Demokratikleşme Reformları (1993-2004)” TESEV, Bilkent Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Ergun Özbudun ve Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyelerinden Doç. Dr. Serap Yazıcı tarafından kaleme alınan Democratization Reforms in Turkey (1993-2004) başlıklı bir çalışma yayınladı. 1993-2004 yılları arasında Türkiye’de 1982 TC Anayasası’na getirilen düzenlemeleri ve tabii hakları düzenleyen kanunlarda yapılan değişiklikleri dört başlık

altında inceleyen çalışmada asli vatandaşlık hakları ve özgürlükler, siyasi haklar, hukukun üstünlüğü ilkesi ve sivil-asker ilişkisi ayrı ayrı analiz edilmiştir – Eylül 2004.

EKİM 2004

- **Toplantı:** “*Kamu Yönetimi Reformu Değerlendirme Toplantısı*” Ankara'da düzenlenen toplantıya valiler, belediye başkanları, Başbakanlık, DPT ve çeşitli bakanlıklardan üst düzey yöneticiler, Başbakanlık ve çeşitli bakanlıklardan Teftiş kurulu başkanları ve üyeleri, Sayıştay, Yüksek Denetleme Kurulu ve Danıştay'dan temsilciler ile birlikte akademisyenler katıldı. Bu toplantıda Cumhurbaşkanı'nın geri gönderme gerekçelerinin ışığı altında kamu yönetimi reform yasalarının son durumuna ilişkin TESEV raporu katılımcılara aktarıldı ve tartışmaya açıldı – Ekim 2004
- **Konuşma** “*Avrupa Birliği'ne Giriş Sürecinde Türkiye'de Zorunlu Göç Sorunu*” Yeni Sesler Yeni Bakışlar Misafir Konuşmacılar Dizisi – 4, Yard. Doç. Ayşe Betül Çelik (Sabancı Üniversitesi) - 12 Ekim 2004
- **Konuşma:** “*Mafya ve Türkiye 'Mafya'sını Anlamak*” Yeni Sesler Yeni Bakışlar Misafir Konuşmacılar Dizisi – 5, Ahu Karasulu (Boğaziçi Üniversitesi) - 21 Ekim 2004

KASIM 2004

- **Seminer:** TESEV ve Birmingham Üniversitesi Centre for Studies in Security and Diplomacy (CSSD) işbirliği ile, İstanbul'da “*Terör: Türkiye, İngiltere ve Avrupa Birliği*” konulu bir seminer düzenlendi - 4-5 Kasım 2004
- **Tartışma:** Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı Danışma Kurulu “*Azınlıklar ve Kültürel Haklar*” raporunun tartışılması. TESEV binasında düzenlenen ve akademisyenlerin, uzmanların köşe yazarlarının katıldığı bir yuvarlak masa toplantısı ile Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı Danışma Kurulu “*Azınlıklar ve Kültürel Haklar*” Raporunun yazarı Prof. Baskın Oran katılımcı akademisyenler, uzmanlar ve köşe yazarları ile raporu tartıştı - 5 Kasım 2004
- **Konuşma:** “*AB'de Kamu Hizmetleri Tartışması: Ortak bir Kamu Hizmetleri Politikasına Doğru?*” Yeni Sesler Yeni Bakışlar Misafir Konuşmacılar Dizisi – 6, Neval Aydoğan (Politik Bilimler Enstitüsü-Paris) - 11 Kasım 2004

- **Toplantı:** Gazetecilere *İyi Yönetişim Programının* Tanıtımı. 2004 yılı içerisinde TESEV yaptığı çalışmalar tanıtılmıştır - 24-25 Kasım 2004
- **Rapor:** “*Vergileri Kim Ödüyor ve Kamu Harcamalarından Kimler Yararlanıyor?*” Doç. Dr. Abuzer Pınar tarafından hazırlanan TESEV raporu Ankara'da Türkiye Ekonomi Kurumu'nda sunulmuştur – 26 Kasım 2004

ARALIK 2004

- **Konuşma:** “*Demokratikleşme, Ordu ve İşadamları: Yunanistan Deneyimi*” Yeni Sesler Yeni Bakışlar Misafir Konuşmacılar Dizisi – 7, Yaprak Gürsoy (University of Virginia) - 9 Aralık 2004
- **Konferans:** “*İnsan Haklarında Gri Alanlar Konferansı*”. TESEV Demokratik Değişim Gönüllüleri İnsan Haklarında Gri Alanlar başlıklı bir konferans düzenledi. Konferansta, kamuoyunun pek de gündemine gelmeyen dinsel azınlıklar ve etnik azınlıkların (Caferiler, Keldaniler, Bahailer, Süryaniler, Protestanlar, Presbiteryanlar, Asuriler) karşılaştıkları sorunlar nitelikli dinleyici kitlesinin de katkılarıyla tartışıldı - 10 Aralık 2004
- **Konferans:** “*Devlet Sırları*” Açılışını Adalet Bakanı Cemil Çiçek'in yaptığı toplantıda TESEV'in hazırlamış olduğu Devlet Sırrı yasa tasarısı taslağı kamuoyuna açıklandı - 13-14 Aralık 2004
- **Rapor:** “*Mali Saydamlık İzleme Raporu II*” Birincisi Şubat ayında tamalanmış olan Mali Saydamlık İzleme Raporu'nun ikincisi de tamamlanmıştır – Aralık 2004
- **Yayın:** “*Vakıflar Kanunu Tasarısı'nın Cemaat Vakıfları'nı İlgilendiren Hükümleri Üzerine TESEV Görüşü*” (Dilek Kurban)